

บทความวิจัย (ก.ค. - ธ.ค. 2562)
การศึกษาน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา”

ปราณี ชื่นตา, หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,

E-mail:Pranee.ch@ssru.ac.th, โทรศัพท์087-4135170

ศุภะลักษณ์ พักคำ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 10300, E-mail: supaluk99@hotmail.com, โทรศัพท์021601174 ต่อ33

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็น วิจัยน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” และทดสอบความพึงพอใจของการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” โดยรับสมัครอาสาสมัครที่มารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย จำนวน 100 คน อายุระหว่าง 18 - 60 ปี เพื่อวัดความพึงพอใจการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานเกี่ยวกับ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การประเมินคุณสมบัติทางกายภาพจากลักษณะภายนอกหลังการเตรียมน้ำปรุงเสร็จที่อุณหภูมิห้อง และวิธี Freeze-Thaw cycle พบว่า สีมักมีการเปลี่ยนแปลง มีกลิ่นหอม ตะกอนยังคงมีการแยกชั้นกับน้ำปรุง น้ำไม่มีความข้นและหนืดปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ด้วยตนเองและ ต้องมีความ ผลการวิเคราะห์ทางสถิติลักษณะของน้ำปรุงและรูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” ในด้านของกลิ่นของน้ำปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ สีของผลิตภัณฑ์ที่นำใช้ พบว่า สะดวกความพึงพอใจลักษณะของน้ำปรุงและรูปแบบผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” ที่ระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78) ความพึงพอใจโดยรวมการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” ที่ระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06)

คำสำคัญ: น้ำปรุง น้ำปรุงตำรับวังสวนสุนันทา ผลิตภัณฑ์

Received: May 20, 2019, Revised June 1, 2019, Accepted June 5, 2019

THE STUDY OF NAM PRUNG IN SUAN SUNANDHA

Pranee Chunta, SuanSunandhaRajabhat University , 10300, E-mail:Pranee.ch@ssru.ac.th, tel.087-4135170

supalakfakkham, SuanSunandhaRajabhat University , 10300, E-mail:Supaluk99@hotmail.com, tel.021601174-33

Abstract

The research was “SuanSunandha Palace’s Scented Water” which aimed to study on SuanSunandha’s Palace scented water (also known in Thai as “Nam Prung”)and investigated the satisfaction of the use of SuanSunandha’s Palace scented water. The research employed a quantitative research technique by randomizing 100 volunteers at 18-60 years old who were Thai Traditional care receivers to use SuanSunandha Palace’s scented water then

express the satisfaction of the product. Data analysis was done by Percentage, Mean, and Standard Deviation.

The results revealed that physical properties of SuanSunandha Palace's scented water made at room temperature by Freeze-Thaw Cycle technique were no faded color water with its good smell which the precipitate was stratification. Scented water was without concentration and viscosity. and the factor influenced the volunteers to choose was their own personal perception. Statistic results also proved that feature and form of SuanSunandha's Palace scented water as well as physical properties such as odor, color, size were "very satisfied" ($\bar{X}=3.78$). The overall satisfaction of SuanSunandha's Palace scented water was "very satisfied" ($\bar{X}=4.06$)

Keywords: Namprung, namprung in suansunandha, products

คำขอบคุณ : งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

ในสังคมไทยสมัยโบราณ การใช้เครื่องหอมได้สอดแทรกอยู่ในประเพณีต่างๆ ควบคู่กับการดำเนินชีวิต เช่น ประเพณีการโกนผมไฟ พิธีสงฆ์พระ การรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ ตลอดจนการรดน้ำศพ เครื่องหอมมีหลายชนิด เช่น น้ำอบ น้ำปรุง สีสั่ง แป้งร่ำ ดินสอพอง ฯลฯ แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุดคือ น้ำอบ ใช้เป็นเครื่องประพรมผิว หลักฐานการใช้ น้ำอบไทย หรือเครื่องหอมแบบไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และต่อเนื่องมาในสมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยรัตนโกสินทร์ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ร.2) ทรงโปรดปรานการใช้น้ำอบ น้ำปรุงมาก คงจะเป็นตัวอย่างที่ดีในการแสดงให้เห็นถึงความนิยมในการใช้เครื่องหอมที่เป็นน้ำอบน้ำปรุงตั้งแต่นั้นมา (ความเป็นมาของน้ำอบไทย, 2553) ของคนในสมัยนั้น ความนิยมต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทยสมัยก่อน มักจะออกมาจากในพระราชสำนักสู่สามัญชนการใช้เครื่องหอมก็เช่นเดียวกัน

เครื่องหอมไทยหรือของหอมไทยนั้นมีได้เป็นเพียงรูปแบบของเครื่องหอมสำหรับการบูชาเท่านั้น แต่ยังใช้ในการบำบัดรักษาโรคด้วย ถือเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งในการรักษาสุขภาพแบบองค์รวม ความหอมจากพืชสมุนไพรธรรมชาติจะให้ความสดชื่นรื่นรมย์ และการใช้ความหอมในการบำบัดรักษานั้นก็มีมานานแล้ว เริ่มตั้งแต่กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา โดยดูหลักฐานได้จากวรรณกรรมของไทยในยุคก่อน ที่มักจะพิจารณาถึงสภาพบ้านเมืองภูมิอากาศ ความงามของพืชพรรณธรรมชาติ ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในยุคนั้นๆ ด้วย โดยเฉพาะภาพที่มักบรรยายถึงการเอาแป้งหรือน้ำอบ น้ำปรุง ลูบไล้กายเพื่อความหอม เพิ่มความสดชื่น แล้วมานั่งรับลมเย็นชานบ้าน หรือแม้แต่ในปัจจุบันจะไม่นิยมใช้น้ำอบน้ำปรุงแล้วก็ตาม พอเวลาร้อนๆ ขึ้นมาก็ก็นั่งใช้แป้งฝุ่นที่เราใช้อยู่จนผสมเป็นแป้งน้ำ ลูบไล้ทั้งตัว เพื่อลดความร้อน เพิ่มความหอมสดชื่น ไม่แตกต่างจากวิถีชีวิตของคนในยุคสมัยก่อนเลยเช่นกัน เครื่องหอมที่เราสามารถนำมาใช้ดูแลสุขภาพในวันนี้ เลือกเอาดินสอพองที่สะอาดแล้ว มีขายทั่วไป ผสมกับน้ำคั้นของขมิ้นชันหรือขมิ้นอ้อย แล้วหยะหว่านใช้น้ำอบน้ำปรุงไทยเพียงเล็กน้อย เติมน้ำสะอาดให้พอเหมาะตามต้องการแล้วผสมให้เข้ากัน ใช้ทาถูไปตามแขนตามตัว ใบหน้า จะช่วยลดอาการแสบร้อนจากแสงแดด และลดผดผื่นคันได้

ผู้พัฒนา น้ำอบไทยและน้ำปรุงให้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง กล่าวว่า "น้ำอบและน้ำปรุงเป็นเครื่องสำอางใช้ในการประพรมร่างกาย แต่ช่วงหลังกลับเป็นที่นิยมในงานพิธีต่างๆ แทน ซึ่งจริงๆ แล้วน้ำอบไทยนั้นใช้กับร่างกายดีที่สุด เราสามารถเอาน้ำอบไทยประพรมคลายร้อน ช่วยให้เย็นขึ้น สามารถดับพิษร้อนได้ เพราะสมุนไพรที่ใช้มีสรรพคุณดับพิษร้อน ทั้งไม้จันทน์

หอม ทั้งชะลูดและใบเตย มีสรรพคุณดับพิษร้อนที่อยู่ในร่างกายของเรา เมื่อเราทาแล้วสามารถดับพิษร้อนที่อยู่ในร่างกายได้ทันที ขณะที่พืชมะเขือเทศและแป้งร่ำเป็นตัวที่ช่วยให้เกิดความเย็นโดยไม่ต้องคิดถึงแอร์หรือพัดลมเลย” (ผศ.ไศลเพชร ศรีสุวรรณ, 2552)

จากการศึกษาน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” ทำให้ทราบถึงน้ำปรุงเป็นเครื่องหอมของภูมิปัญญาของคนไทย อันมีเสน่ห์และทรงคุณค่า ซึ่งปรุงกลิ่นหอมจากดอกไม้สดและ พืชสมุนไพร และสารจากธรรมชาติให้เป็นเครื่องหอมที่ใช้ประพรมใบหน้า และร่างกายให้หอมสด (บังอร โพธิ์น้อมแดง, 2546, หน้า 19)สังคมไทยสมัยโบราณมีการใช้เครื่องหอมในการดำเนินชีวิต โดยการนำเครื่องหอมมาใช้ในประเพณีต่างๆ เช่น การโกนผมไฟ การกรวดน้ำดำหัวเทศกาลสงกรานต์ ตลอดจนรดน้ำศพ (ความเป็นมาของน้ำอบไทย, 2553) ปรุงจัดอยู่ในกลุ่มเครื่องหอมไทยที่มีมายาวนาน เป็นหนึ่งในบรรดาเครื่องหอมไทย ที่สาวชาววัง นิยมนำมาประพรมตัวให้หอมกรุ่นมีทั้ง น้ำอบไทย แป้งร่ำ แป้งพวง น้ำปรุง น้ำดอกไม้สด เป็นต้น เครื่องหอมไทยเหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นของประจำกายสาวชาววัง ประจำมาเครื่องแป้ง หรือตั้งทรงสี่เหลี่ยมเล็กๆ ที่ใช้สำหรับการวางกระจากบานเล็กๆ พร้อมเครื่องประพรมที่สาวชาววังทุกคนต้องมีประจำเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่ น้ำปรุง ได้รับความนิยมสูงสุด ในแต่ละพระตำหนักสมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ขึ้นชื่อในเรื่องของงานฝีมือ ทั้งงานดอกไม้สด แกะสลัก อาหารคาวหวาน รวมไปถึง น้ำอบน้ำปรุง ซึ่งแต่ละพระตำหนักก็จะมีสูตรน้ำปรุง และเครื่องหอมเฉพาะ ต่างกลิ่น ต่างหอมรัญจวนใจแตกต่างกันออกไป แต่กรรมวิธีในการปรุงจะคล้ายๆ กัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา”
2. เพื่อทดสอบความพึงพอใจของการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา”

วิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Quasi - experimental Research) ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อาสาสมัครสุขภาพดี เพื่อทดสอบประสิทธิภาพการทำน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขตราย ที่อยู่ในเขตอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร จำนวน 100 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย คือผู้มารับบริการด้านแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขตรายการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดย การเลือกแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จำนวน 100 คนโดยมีขั้นตอนดังนี้

1.2.1 เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (inclusion criteria)ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นกลุ่มอาสาสมัคร อายุระหว่าง 18-60 ปี, ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจโดยการลงนามในเอกสารยินยอม และได้รับการบอกกล่าวอย่างเต็มที่, มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์, ไม่มีภาวะแทรกซ้อนของโรคใด โรคหัวใจ โรคเกาต์ และไม่ตั้งครรภ์

1.2.2 หลักเกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (exclusion criteria)ผู้เข้าร่วมโครงการที่อยูระหว่างการศึกษา, ผู้เข้าร่วมโครงการป่วยเป็นโรคร้ายแรง หรือโรคเรื้อรังที่อาจมีผลต่อการวิจัย, ผู้เข้าร่วมโครงการมีโรคประจำตัว และต้องรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาค้นคว้าความรู้จากตำราเอกสารวิชาการ และทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวทางสร้างแบบบันทึกข้อมูลให้ครอบคลุมเนื้อหา โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและตัวแปรที่ต้อง

ศึกษา แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ 2. ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” 3. ความพึงพอใจลักษณะของน้ำปรุงและรูปแบบผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” 4. ความพึงพอใจโดยรวมการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” ซึ่งมีค่า IOC มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ค่าความเชื่อมั่นต้องไม่ต่ำกว่า 0.8

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 6 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการศึกษาประวัติความเป็นมาของน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” จากเอกสาร งานวิจัย ตำรา แล้วทำการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และประสานกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการมารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขาทราย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการปรุงน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา”

ขั้นตอนที่ 3. ผู้เข้าร่วมวิจัยลงนามยินยอมในแบบฟอร์มแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยผู้วิจัยอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาและวิธีปฏิบัติขณะเข้าร่วมการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ

ขั้นตอนที่ 4. ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการทดสอบ เรื่องของน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” รวมถึงวิธีการทดสอบดมกลิ่นน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” ให้กลุ่มตัวอย่างทราบ

ขั้นตอนที่ 5. ผู้วิจัยได้ทำการตอบแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้ว จำนวน 100 ฉบับ โดยมีทั้งหมด 4 ส่วน ในส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคล โดยข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจะไม่ถูกเปิดเผย จะเปิดเผยเฉพาะในรูปแบบของการสรุปผลการวิจัยเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 6. กลุ่มตัวอย่างได้ทำการทดสอบตอบแบบสอบถามในส่วนที่ 2 แล้วจึงมาทำการทดลองในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ก่อนการทดสอบจะอธิบายวิธีการดมกลิ่นของน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” โดยการที่นำเอาน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” มาฉีดลงที่ท้องแขนแล้วจึงใช้ดม โดยห่างจากจมูกประมาณ 10 เซนติเมตร และใช้มืออีกข้างพัดเบาเพื่อให้ได้กลิ่นของน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” แล้วตอบแบบทดสอบในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4

4. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามทุกฉบับมาตรวจให้คะแนน และเลือกใช้เทคนิคการวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ หาค่าร้อยละ (percentage) ของแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1-3 และหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) (Standard Deviation) ของแบบสอบถาม ในตอนที่ 4

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้หาค่าสถิติพื้นฐาน และค่าสถิติที่ใช้เสนอในลักษณะทั่วไปเป็นสถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์เฉลี่ยระดับความคิดเห็นของประชาชนโดยใช้สูตรคำนวณช่วงกว้างของชั้น (กัลยา วานิชย์บัญชา 2546; มัลลิกา บุนนาค 2539) ดังนั้นข้อมูลที่ได้แสดงระดับความคิดเห็น ต่อปัจจัยที่มีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองในกัมพูชาโปรดทำเครื่องหมาย x ในช่องที่แสดงตัวเลขระดับความเห็นด้วยโดยที่ระดับ 5 หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุดและ 1 หมายถึง เห็นด้วยหรือพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย และ อภิปรายผล

น้ำปรุงเป็นเครื่องหอมของภูมิปัญญาของคนไทย อันมีเสน่ห์และทรงคุณค่า ซึ่งปรุงกลิ่นหอมจากดอกไม้สดและ พืชสมุนไพร และสารจากธรรมชาติให้เป็นเครื่องหอมที่ใช้ประพรมใบหน้า และร่างกายให้หอมสด (บังอร โพธิ์นัมแดง, 2546, หน้า

19)สังคมไทยสมัยโบราณมีการใช้เครื่องหอมในการดำเนินชีวิต โดยการนำเครื่องหอมมาใช้ในประเพณีต่างๆ เช่น การโกนผมไฟ การกรวดน้ำดำหัวเทศกาลสงกรานต์ ตลอดจนรดน้ำศพ (ความเป็นมาของน้ำอบไทย,2553) ประจุจัดอยู่ในกลุ่มเครื่องหอมไทยที่มีมายาวนาน เป็นหนึ่งในบรรดาเครื่องหอมไทย ที่สาวชาววัง นิยมนำมาประพรมตัวให้หอมกรุ่นมีทั้ง น้ำอบไทย แป้งร่ำ แป้งพวง น้ำปรุง น้ำดอกไม้มัด เป็นต้น เครื่องหอมไทยเหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นของประจำกายสาวชาววัง ประจำมาเครื่องแป้งหรือตั้งทรงสี่เหลี่ยมเล็กๆ ที่ใช้สำหรับการวางกระຈกบานเล็กๆ พร้อมเครื่องประพรมที่สาวชาววังทุกคนต้องมีประจำเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่ น้ำปรุง ได้รับความนิยมสูงสุดในแต่ละพระตำหนักสมัยล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ขึ้นชื่อในเรื่องของงานฝีมือ ทั้งงานดอกไม้สด แกะสลัก อาหารคาวหวาน รวมไปถึง น้ำอบน้ำปรุง ซึ่งแต่ละพระตำหนักก็จะมีสูตรน้ำปรุง และเครื่องหอมเฉพาะ ต่างกลิ่น ต่างหอมรัญจวนใจแตกต่างกันออกไป แต่กรรมวิธีในการปรุงจะคล้ายๆ กัน

น้ำปรุงน้ำอบ เป็นเครื่องหอมไทยที่ได้รับความนิยมอย่างมากในวังหลวง และเป็นที่นิยมชมชอบของสาวชาววังเป็นอย่างมาก นับเป็นภูมิปัญญาของคนไทยในอดีต ที่รู้จักสรรหาวัตถุดิบจากธรรมชาติรอบตัว นำมาคิดค้นกรรมวิธีในการผลิตเครื่องหอมด้วยตนเอง จึงได้เกิดเป็น น้ำปรุง หรือน้ำหอมไทย ไว้สำหรับใช้เอง “น้ำปรุง” จึงจัดเป็นเครื่องหอมไทยแท้ ที่มีต้นกำเนิดมาจากวังหลวง อีกทั้งมากประโยชน์ เพราะนอกเหนือจากการใช้ประพรมร่างกายให้หอม แต่สำหรับการใช้งานในวังหลวง พนักงานพระสุคนธ์ ผู้รับผิดชอบดูแลเครื่องหอมและดูแลเจ้านายฝ่ายในยังนำไปใช้ในการอบพระภูษา ผสมในน้ำสำหรับสรง ทำน้ำพระพุทธมนต์ อบราเครื่องนอนพระบรรทมให้หอมตลอดเวลา

พระตำหนักในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ พระชนิษฐาในล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 เป็นหนึ่งในพระตำหนักที่ขึ้นชื่อในเรื่องเครื่องหอมไทยเนื่องด้วยเป็นพระตำหนักที่มีหน้าที่ในการทำเครื่องหอมโดยตรง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ทรงมีพระหัตถ์ในการปรุงพระสุคนธ์ และทรงมีหน้าที่ปรุงพระสุคนธ์ให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยตรง นอกจากน้ำปรุง น้ำอบ แล้ว ยังทรงปรุงแป้งร่ำ กระแจะ แป้งพวง แป้งสัด ไว้จำหน่ายในวังสมัยนั้นอีกด้วย

ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ทั้งเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง เอกสารทางประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุสวนสุนันทา, 25 ปีสวนสุนันทา, 50 ปี สวนสุนันทาในอดีต, 60 ปี สวนสุนันทา นำมาวิเคราะห์ดังนี้ ในแต่ละตำหนักของสวนสุนันทาจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติเป็นกิจวัตร คือ การจัดดอกไม้ ร้อยมาลัย เย็บใบตองหรือการจัดพานพุ่ม รวมทั้งของชำร่วย ซึ่งในอดีตมักได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ประเภทงานฝีมือที่มีบุหงาอบร่ำเป็นส่วนประกอบสำคัญ (วิณา เอี่ยมประไพ, 2553, หน้า 87 - 88)

โดยการทำเครื่องหอมได้ปรากฏในบันทึกแหล่งการเรียนรู้ในวังสวนสุนันทา ในสมัยนั้นว่าได้มีการส่งบุตรหญิงเข้าวังเพื่อฝึกฝนอบรมให้มีคุณสมบัติของกุลสตรี ราชสำนักฝ่ายในของไทยจึงมีกุลสตรีซึ่งเป็นลูกหลานผู้มีตระกูล มีทั้งพระราชวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการมาถวายตัวเพื่อรับการฝึกอบรม ฝึกฝนวิชาอันควรแก่การเรียนรู้ในสมัยนั้นๆ เช่น การเขียนอ่านอักษรวิธี อบรมกิริยามารยาท การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก ฯลฯ กุลสตรีเหล่านี้มีหลายวัยและมีจำนวนมาก เรียกถวายตัวเป็นข้าหลวง และมีหน้าที่ต่างๆ ลดหลั่นกันตามลำดับ พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏฯ ทรงสนพระทัยในด้านการศึกษามาก ได้ทรงสร้างโรงเรียนนิภาคารขึ้น องค์สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธฯ ทรงเป็นผู้ดำเนินกิจการโรงเรียนด้วยพระองค์เอง หวังให้กุลธิดาทั้งหลายได้รับการศึกษาทั้งด้านวิชาการและการฝีมือ สำหรับในเรื่องการฝึกอบรมกิริยามารยาทและคุณสมบัติของกุลสตรี ทรงสั่งสอนอบรมผู้อื่นให้สนใจและหมั่นฝึกฝนกิจการอันเป็นคุณสมบัติของกุลสตรี ทรงเคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนและกวดขันในเรื่องจรรยาบรรณด้วย ทรงประทานการศึกษาในวิชาความรู้และการฝีมือพร้อมทั้งอบรมจรรยาบรรณให้เรียบร้อย ดึงงามสมแก่ความเป็นกุลสตรีที่แท้จริง จนเป็นที่เลื่องลือในยุคนั้นว่า กุลธิดาที่ได้ผ่านเข้ามาอยู่ในสำนัก พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏฯ แล้ว เป็นต้องได้รับการอบรมให้เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติ สมแก่ความเป็นกุลสตรีทุกประการ โดย

เหตุนี้ บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และผู้มีศักดิ์มีสกุลทั้งปวงในยุคนั้นจึงนิยมส่งธิดาเข้าไปถวายตัวให้ทรงชุบอุปถัมภ์เป็นจำนวนมาก (คณะผู้จัดทำหนังสือสวนสุนันทาในอดีต, 2529, หน้า 57-74)

การอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” ในตำรับมีสมุนไพรทั้งหมดประกอบด้วย จะมีมีขบวนการแยกกลิ่นที่พิถีพิถันแล้ว ที่มาของกลิ่นหอมยังได้จากต้นไม้บางชนิด เช่น ยางไม้ของต้นกำยาน หนาด กฤษณา จากเปลือกและเนื้อไม้ของต้นจันทร์เทศ จันทร์หอม กฤษณา อบเชย ชะลูดหรือจากผลและเมล็ดของลูกจันทร์เทศ มะกรูด กานพลู เป็นต้น กระทั่งกลิ่นที่ได้จากสัตว์บางชนิด เช่น ชะมด ชี๊ว ก็สามารถนำมาปรุงกลิ่นเครื่องหอมได้ ซึ่งเทียนอบที่ใช้ในการอบดอกไม้สดข้างต้นก็ทำจากสิ่งเหล่านี้ รวมไปถึงเครื่องหอมอย่างเทียนรำ ผงรำ ฐูปกำยานด้วย 9 ชนิด คือ 1.กุหลาบมอญ, 2. มะลิ, 3.เกดงา, 4.จันทน์กะพ้อ, 5.ชะมดเช็ด, 6.มะกรูด, 7.จำปี, 8.ใบเตย และ 9. พิมเสน ทำให้ได้ความรู้ถึงสรรพคุณของสมุนไพรมาใช้ในการทำน้ำปรุง โดยเฉพาะเรื่องของความหอมตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน แต่มีความแตกต่าง เนื่องจากในสมัยโบราณใช้สมุนไพรจากธรรมชาติมาดูแลสุขภาพผิวโดยตรง ปัจจุบันอาจไม่สามารถใช้ด้วยวิธีนั้นได้เนื่องจากมีความยุ่งยาก ไม่สะดวก จึงต้องมีการนำผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จแล้วมาทำเพื่อง่ายต่อการใช้ และเก็บรักษาได้นาน โดยนำผลการวิจัยพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นถึงประสิทธิภาพ มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่มีการปรับใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน จากการศึกษาความพึงพอใจในการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” โดยใช้สมุนไพร 9 ชนิด ในการปรุงทดสอบกับอาสาสมัครผลิตภัณฑ์ที่ใช้ดูแลผิวกายมักเป็นกลิ่นดอกไม้ ซึ่งตนเองเป็นคนตัดสินใจเลือกซื้อ ผลิตภัณฑ์ที่เลือกซื้อต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นอันดับแรก และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ในการนำมาใช้มาก

อาสาสมัครมีความพึงพอใจมากหลังการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” เพราะว่ามีขบวนการแยกกลิ่นที่พิถีพิถันแล้ว ที่มาของกลิ่นหอมยังได้จากต้นไม้บางชนิด เช่น ยางไม้ของต้นกำยาน หนาด กฤษณา จากเปลือกและเนื้อไม้ของต้นจันทร์เทศ จันทร์หอม กฤษณา อบเชย ชะลูดหรือจากผลและเมล็ดของลูกจันทร์เทศ มะกรูด กานพลู เป็นต้น กระทั่งกลิ่นที่ได้จากสัตว์บางชนิด เช่น ชะมด ชี๊ว ก็สามารถนำมาปรุงกลิ่นเครื่องหอมได้ ซึ่งเทียนอบที่ใช้ในการอบดอกไม้สดข้างต้นก็ทำจากสิ่งเหล่านี้ รวมไปถึงเครื่องหอมอย่างเทียนรำ ผงรำ ฐูปกำยานด้วย (น้ำอบ น้ำปรุง, 2554) โดยมีการนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆไม่ว่าจะเป็นพิธีทางศาสนา ในการบูชาสิ่งศักดิ์ ที่เชื่อกันมาแต่โบราณกาล นอกจากนั้นก็โบราณคดีได้พบว่า พระมิดของกษัตริย์อียิปต์ซึ่งมีอายุเป็นพันๆปี ก่อนคริสตกาล มีเครื่องหอมบางชนิดที่ถือเป็นเครื่องสำอางประพินผิวฝังอยู่ด้วย (อรัญญา โมโนสร้อย, 2533)มีการนำเอาดอกไม้ที่อยู่คู่กับวังสวนสุนันทามาใช้ปรุง คือจะอยู่ในสมัยที่พระวิมาดาเธอฯที่ประทับสวนสุนันทานั้น บริเวณรอบตำหนักจะคลาคล่ำไปด้วยพรรณไม้นานาชนิด ส่งกลิ่นหอมตลบอบอวลด้วย สายหยุด มณฑา กุหลาบ ลั่นทม สารภี ลำดวน นมแมว มะลิ หน้าวัว พุทธชาติ เล็บมือนาง และแก้วเจ้าจอม โดยเฉพาะต้นแก้วเจ้าจอมนั้นเป็นพันธุ์ไม้ต่างประเทศที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำมาจากชวา เมื่อครั้งเสด็จประพาสเกาะชวา ปัจจุบันคือประเทศอินโดนีเซียนั่นเอง โดยนำมาปลูกไว้ที่สวนสุนันทา เป็นดอกไม้ม่วงคราม มี 5 กลีบ เกสรสีเหลืองดงามมาก (กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมากู, 2553)

โดยน้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา” มีความหอมจึงมีผลข้างเคียงในการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์น้ำปรุง “ตำรับวังสวนสุนันทา “ โดยคิดเป็นร้อยละ 2 ของอาสาสมัคร โดยมีอาการเวียนศีรษะ ไม่มีอาการพะอืดพะอม หรืออาเจียน เมื่อเกิดอาการจึงให้อาสาสมัครนอนพักแล้ววัดความดันโลหิต อาการดีขึ้นจนปลอดภัยโดยมีพยาบาลวิชาชีพคอยดูแลตลอดการเวลา การตอบแบบสอบถาม การทำน้ำปรุงในครั้งนี้ได้มีการศึกษาสรรพคุณทางยาและวิธีใช้ของสมุนไพร เช่น ใบเตย ยาบ่ารุง หัวใจ : ใช้ใบสดตำ คั้นเอาน้ำ จะได้ น้ำสีเขียวมาผสมอาหาร แต่งกลิ่น แต่งสีขนม หรือใช้ในรูปของใบชา ชงกับน้ำร้อน หรือใช้ใบสดต้มน้ำจืดดื่ม เติมน้ำตาลเล็กน้อยใช้ดื่มเป็นประจำ ,โรคเบาหวาน : นำส่วนต้นและราก ต้มกับเนื้อหรือใบไม้สัก จะช่วยรักษาโรคเบาหวาน (ดร. วิทย์ เทียงบุรณธรรม. พจนานุกรมไม้ดอกไม้ประดับ, 2542)

รายการอ้างอิง

- ดร.ท.ร.ว.เบญจภา (จักรพันธ์) ไกรฤกษ์.(2558).แลัวหลังตำหนัก.พิมพ์ครั้งที่ กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์อมรินทร์
- มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิมฯ. (ม.ป.ป.). ตำราเภสัชกรรมไทย. ม.ป.ท.
- หน่วยข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2535). ศัพท์แพทย์ไทย.กรุงเทพฯ: ประชาชน.
- กองประกอบโรคศิลปะ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2541) ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรมไทย. กรุงเทพฯ: ชุมชมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข .(2556,น.499).พจนานุกรม ศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน .กรุงเทพฯ: สำนักกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์: ภูมิปัญญาทางการแพทย์และมรดกทางวรรณกรรมของชาติ.กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิม.2550. ตำราการแพทย์ไทยเดิม (แพทยศาสตร์สงเคราะห์ ฉบับอนุรักษ์). เล่มที่ 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2.). กรุงเทพฯ: : ศุภานิพนธ์การพิมพ์.
- นิเทศ สุขกิจ,ขุนนิเทศ สุขกิจ. (ถมรัตน์ พุ่มชูศรี). (2516). อายุรเวชศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ ๒).
- หมอเสี่ยม พงษ์บุญรอด.(2522).ไม้เทศเมืองไทย.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.(2559).สวนสุนันทาวิชาการ 2559 วิชาการ...สัมผัสได้.พิมพ์ครั้งที่ 1.
- ซัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2543). สถิติพื้นฐานพร้อมตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Minitab SPSS และ SAS. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.